

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 372

Przedsiębiorca w społecznej gospodarce rynkowej

Redaktorzy naukowi

Tadeusz Kocowski

Jan Gola

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2014

Redakcja wydawnicza: Elżbieta Kożuchowska, Barbara Majewska

Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz

Korekta: Barbara Cibis

Łamanie: Barbara Szłapka

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,
w Dolnośląskiej Bibliotece Cyfrowej www.dbc.wroc.pl,
The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon
http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2014

ISSN 1899-3192
ISBN 978-83-7695-470-7

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk i oprawa:
EXPOL, P. Rybiński, J. Dąbek, sp.j.
ul. Brzeska 4, 87-800 Włocławek

Spis treści

Przedmowa Rektora Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu.....	9
Przedmowa Dziekana Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego	11
Słowo wstępne	15
Sebastian Bobowski: Uwarunkowania prawne społecznej odpowiedzialności biznesu w Indiach w kontekście wyzwań XXI wieku	17
Andrzej Borkowski: Specjalna strefa ekonomiczna jako instrument realizacji regionalnej pomocy publicznej w gospodarce rynkowej.....	30
Ewa Chmielarzyk: Działalność gospodarcza o charakterze zależnym (wtórnym) prowadzona w ramach przedmiotu działalności spółki zagranicznej	48
Agnieszka Chrisidu-Budnik, Jerzy Korczak: <i>Crowdsourcing</i> – aktywizacja społeczności lokalnej do wspólnego działania.....	60
Waldemar Dotkuś: Rachunkowość jako dyscyplina naukowa oraz jej służebna rola, jaką pełni w życiu gospodarczym.....	73
Bogusława Drelich-Skulska: Zmiana uwarunkowań prawnych działalności przedsiębiorców w Polsce w procesie akcesji do Unii Europejskiej na przykładzie ułatwień w unijnym systemie celnym	82
Józef Frąckowiak: Rola nowelizacji prawa w społecznej gospodarce rynkowej na przykładzie prawa spółek	92
Jan Gola: Obowiązek użyteczności publicznej a działalność przedsiębiorcy sektora lotniczego w społecznej gospodarce rynkowej	101
Maciej Guziński: Zamówienia publiczne jako instrument gospodarki rynkowej	113
Beata Hałakuć, Artur Łysoń: Samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej a status przedsiębiorcy i komercyjne udzielanie świadczeń zdrowotnych	126
Krzysztof Horubski: Nieuczciwość praktyki rynkowej w świetle ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym	135
Krzysztof Jajuga: Rynek finansowy – standardy etyczne i regulacje prawne	150
Karol Kiczka: Europeizacja społecznej gospodarki rynkowej w Polsce	160
Leon Kieres: Społeczna gospodarka rynkowa w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego	180
Tadeusz Kocowski: Gmina jako przedsiębiorca w społecznej gospodarce rynkowej	193
Emilia Kuczma: Ochrona danych osobowych przez przedsiębiorcę	210
Paweł Kuczma: Konstytucyjne ujęcie wolności działalności gospodarczej ...	225
Zbigniew Luty: Profesjonalne relacje prawa i rachunkowości	238

Karolina Łagowska: Regulowana działalność gospodarcza a poszerzanie sfery wolności działalności gospodarczej.....	247
Andrzej Matysiak: Atrofia czy ewolucja społecznej gospodarki rynkowej...	257
Piotr Ochman: Karnoprawna ochrona reglamentacji działalności na rynku finansowym na przykładzie sektora bankowego.....	270
Katarzyna Poroś: Reprezentowanie przedsiębiorcy w sposób łączny – prokura łączna a reprezentacja łączna mieszana (wybrane zagadnienia)	285
Monika Przybylska: Administracyjnoprawna ochrona przedsiębiorcy w zakresie wykonywania praw własności przemysłowej.....	301
Michał Raduła: Gminny podmiot leczniczy w formie spółki kapitałowej a gospodarka komunalna	314
Piotr Soroka: Koncesja na prowadzenie kasyna gry jako ograniczenie wolności gospodarczej.....	327
Ewa Stańczyk-Hugiet: Koewolucja i kooperacja. Podążając za kontekstem .	342
Michał Stępień: Nowe rozporządzenie Bruksela I z punktu widzenia przedsiębiorców.....	356
Zdzisław Szalbierz, Joanna Kott: Regulacje instytucjonalne w sektorach infrastrukturalnych.....	367
Tomasz M. Szczurowski: Informacje poufne spółki w ramach inwestorskiego badania due diligence	376
Andrzej Śmieja: Odpowiedzialność za szkody wyrządzone przez ruch przedsiębiorstwa (art. 435 k.c.)	390
Magdalena Wilejczyk: Zakaz nadużywania praw podmiotowych w społecznej gospodarce rynkowej na przykładzie prawa rzeczowego.....	403
Bartosz Ziemblicki: Zagrożenia umowy pośrednictwa w obrocie nieruchomościami z punktu widzenia pośrednika – wybrane zagadnienia	414

Summaries

Sebastian Bobowski: Legal determinants of corporate social responsibility in India in the context of challenges of the XXI century.....	29
Andrzej Borkowski: Special economic zone as an instrument of regional aid implementation in market economy	47
Ewa Chmielarczyk: Secondary (ancillary) business activity conducted as part of a foreign company's business.....	59
Agnieszka Chrisidu-Budnik, Jerzy Korczak: Crowdsourcing – activation of local community to joint action.....	72
Waldemar Dotkuś: Accounting as a scientific discipline and its ancillary role within the economic life	81
Bogusława Drelich-Skulska: Changes in the legal environment of business in Poland following the EU accession – a case study of new customs and trade facilitations resulting from the Community Customs Code	91

Józef Frąckowiak: The role of law amendment in social market economy on the example of company law	100
Jan Gola: Public Service Obligations vs. an activity of an entrepreneur of aviation sector in social market economy.....	112
Maciej Guziński: Public procurement as an instrument of market economy .	125
Beata Hałakuć, Artur Łysoń: Independent public health care facilities vs. entrepreneurial status and commercial provision of health care services...	133
Krzysztof Horubski: Unfair market practices in the light of act on prevention of unfair market practices	149
Krzysztof Jajuga: Financial market – ethical standards and legal regulations	159
Karol Kiczka: Europeanization of social market economy in Poland	179
Leon Kieres: Social market economy in the judicial decision of the Constitutional Tribunal.....	192
Tadeusz Kocowski: Municipality as an entrepreneur in social market economy	209
Emilia Kuczma: Protection of personal data by an entrepreneur.....	224
Paweł Kuczma: Constitutional perspective of freedom of business activity...	237
Zbigniew Luty: Professional relationships of law and accounting	246
Karolina Łagowska: Regulated economic activity vs. an expansion of the sphere of economic activity freedom.....	256
Andrzej Matysiak: Atrophy or evolution of social market economy?	269
Piotr Ochman: Penal and legal protection of activity rationing on the financial market on the example of banking sector	284
Katarzyna Poroś: Representation of an entrepreneur in a joint way – joint commercial proxy vs. mixed joint representation (chosen aspects)	300
Monika Przybylska: Administrative and legal protection of entrepreneur in the scope of industrial property rights exercising.....	313
Michał Raduła: District medical subject in a form of limited liability company vs. municipal economy	326
Piotr Soroka: Casino concession as a restriction of economic freedom	341
Ewa Stańczyk-Hugiet: Coevolution and cooperation. Following the context.	355
Michał Stępień: New Brussels I Regulation from entrepreneurs' perspective	366
Zdzisław Szalbierz, Joanna Kott: Institutional regulations in infrastructure sectors	375
Tomasz M. Szczurowski: Confidential information of a company during due diligence examination conducted by a potential investor.....	389
Andrzej Śmieja: Liability for damages resulting from company movement, under art. 435 of Polish Civil Code	402
Magdalena Wilejczyk: Prohibition of the abuse of subject rights in the social market economy on the example of the property law.....	412
Bartosz Ziemblicki: Threats of a real estate brokerage agreement from the point of view of a real estate broker – selected issues.....	424

Katarzyna Poróś

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

REPREZENTOWANIE PRZEDSIĘBIORCY W SPOSÓB ŁĄCZNY – PROKURA ŁĄCZNA A REPREZENTACJA ŁĄCZNA MIESZANA (WYBRANE ZAGADNIENIA)

Streszczenie: Reprezentacja łączna polega na współdziałaniu co najmniej dwóch podmiotów w ramach reprezentacji mocodawcy. Reprezentacja łączna może mieć postać zarówno reprezentacji łącznej „czystej”, w sytuacji gdy źródła umocowania osób współdziałających są jednorodne, jak i mieszanej, w sytuacji gdy źródła umocowania nie są jednorodne. Prokura łączna, jako jedna z możliwych postaci reprezentacji łącznej, może być tylko i wyłącznie „właściwa”, co oznacza, że jej istotą jest współdziałanie co najmniej dwóch prokurentów w ramach reprezentowania mocodawcy. Na podstawie regulacji zawartych w k.s.h., gdy mamy do czynienia ze współdziałaniem prokurenta z członkiem zarządu spółki kapitałowej lub wspólnikiem spółki osobowej, mówimy o reprezentacji łącznej mieszanej.

Słowa kluczowe: reprezentacja łączna „czysta”, reprezentacja łączna mieszana („kombinowana”), prokura łączna, prokura łączna „nieprawidłowa”.

DOI: 10.15611/pn.2014.372.22

1. Uwagi wstępne

Pojęcie „reprezentacja” jest różnie interpretowane w doktrynie prawa cywilnego. Reprezentację definiuje się z reguły jako składanie (reprezentacja czynna) i przyjmowanie (reprezentacja bierna) oświadczeń woli w sferze stosunków zewnętrznych konkretnego podmiotu. Zakres przedmiotowy reprezentacji może być również definiowany szerzej w ten sposób, że w jego ramach zostaną także ujęte pozostałe działania, które nie mają charakteru cywilnoprawnego¹. Reprezentacja może być zatem ujmowana szeroko (reprezentacja *sensu largo*) albo wąsko (reprezentacja *sensu stricto*)². Co więcej, pod pojęciem reprezentacji kryje się także sposób realiza-

---

¹ Mogą to być, przykładowo, czynności faktyczne. Por. A. Gburzyńska, *Reprezentacja spółek kapitałowych*, Warszawa 1997, s. 32.

² Zob. szerzej: A. Kidyba, *Kodeks spółek handlowych. Objasnienia*, Kraków 2001, s. 63; tenże, *Prawo handlowe*, Warszawa 2002, s. 82–84; tenże, *Komentarz bieżący do art. 29 kodeksu spółek handlowych*, stan prawny na dzień: 30.09.2010, LEX/el. 2010.

cji obowiązku współdziałania, czyli podejmowania zachowań umożliwiających osiągnięcie wspólnego celu gospodarczego za pomocą prowadzenia, we wspólnym imieniu, przedsiębiorstwa zarobkowego³. Ponadto, na marginesie powyższych rozważań, warto dodać, że prawo reprezentacji stanowi przejaw niemajątkowego elementu członkostwa w spółce⁴.

Reprezentację łączną zaś można zdefiniować jako pojęcie mające szerszy zakres podmiotowy niż prokura łączna. Prokura łączna jest bowiem jednym z przejawów (postaci) reprezentacji łącznej. W konsekwencji warto przypomnieć, że reprezentacja łączna jest to „[...] sposób reprezentacji, który polega na współdziałaniu co najmniej dwóch osób (jednostek) przy dokonywaniu czynności prawnych. Oświadczenia woli osób współdziałających muszą być zgodne co do treści, natomiast nie ma wymogu, aby zostały złożone w tym samym czasie. W piśmiennictwie wyróżnia się reprezentację łączną „czystą” („właściwą”), jeżeli osoby współdziałające posiadają jednorodne źródło umocowania (np. współdziałanie prokurentów łącznych) oraz reprezentację łączną „mieszaną” („niewłaściwą”), która występuje w sytuacji, gdy źródło umocowania nie jest jednorodne (np. współdziałanie prokurenta z członkiem zarządu spółki kapitałowej lub współlnikiem spółki osobowej)”⁵.

Zagadnienia dotyczące reprezentacji łącznej, jako że budzą liczne kontrowersje, są szeroko komentowane, zarówno w literaturze⁶, jak i w orzecznictwie⁷. Trzeba w tym miejscu, tytułem ogólnego wprowadzenia, zauważyć, że regulacje dotyczące reprezentacji łącznej⁸ znajdują się przede wszystkim w kodeksie spółek handlo-

³ Zob. K. Dąbek-Krajewska, *Pojęcie reprezentacji w spółce cywilnej*, „Rejent” 1998, nr 6, s. 127.

⁴ Zob. A. Jędrzejewska, *Zagadnienia konstrukcyjne spółek osobowych – członkostwo*, PPH 1994, nr 2, s. 14.

⁵ K. Poroś, *Prawo reprezentowania spółki jawnej*, [w:] A. Witosz (red.), *Prawa i obowiązki współników w spółce, spółdzielni europejskiej i spółce europejskiej*, Katowice 2012, s. 123.

⁶ Por. np.: Z. Kuniewicz, *O kontrowersjach związanych z reprezentacją spółek kapitałowych na podstawie art. 203 i 374 kodeksu handlowego*, PS 1996, nr 11–12, s. 66; J.P. Naworski, *Reprezentacja spółek kapitałowych*, PPH 1997, nr 3, s. 1 i n.; J. Kuropatwiński, *Dopuszczalność zróżnicowania sposobu reprezentacji spółki z o.o.*, „Prawo Spółek” 1998, nr 10, s. 14; S. Kaczor, *Skutki zawarcia umowy o pracę z członkiem zarządu spółki kapitałowej z naruszeniem zasad reprezentacji spółki*, PPH 2005, nr 7, s. 10; A. Rachwał, w: S. Włodyka (red.), *System prawa handlowego*, t. 2A, Warszawa 2008, s. 983; M. Borkowski, *Reprezentacja spółki z ograniczoną odpowiedzialnością*, Warszawa 2009, s. 113–116; T. Kurnicki, *Przedstawicielstwo spółki kapitałowej przy dokonywaniu czynności prawnych*, „Prawo Spółek” 2009, nr 1, s. 52 i n.; K. Bilewska, J. Jastrzębski, *Członek zarządu jako pełnomocnik spółki z o.o. Glosa do uchwały SN z dnia 23 sierpnia 2006 r.*, III CZP 68/06, Glosa 2007, nr 5, s. 60–63; A. Rzetecka-Gil, *Glosa do uchwały SN z dnia 23 sierpnia 2006 r.*, III CZP 68/06, Glosa 2007, nr 5, s. 78; J.M. Kondek, *Glosa do uchwały SN z dnia 23 sierpnia 2006 r.*, III CZP 68/06, PiP 2009, z. 12, s. 123 i n.

⁷ Zob. np.: uchwała SN z 24 października 1996 r., III CZP 112/96; uchwała SN z 23 sierpnia 2006 r., III CZP 68/06; wyrok SN z dnia 27 listopada 2007 r., IV CSK 263/07; wyrok SN z dnia 29 listopada 2007 r., CSK 169/07; uchwała SN z dnia 30 maja 2008 r., III CZP 43/08, OSNC 2009, nr 7–8, poz. 93.

⁸ Natomiast na temat rodowodu zasady reprezentacji łącznej w polskim ustawodawstwie zob. wyczerpująco: A. Kidyba, *Jeszcze o reprezentacji łącznej*, [w:] M. Modrzejewska (red.), *Prawo handlowe*

wych⁹ oraz w kodeksie cywilnym (prokura łączna)¹⁰. Ponadto także inne ustawy przewidują wymagania dotyczące łącznego reprezentowania mocodawcy¹¹.

2. Prokura łączna

Zgodnie z regulacją zawartą w art. 109⁴ § 1 k.c. prokura może być udzielona kilku osobom łącznie lub oddzielnie. Ustawodawca wyróżnia zatem dwa podstawowe rodzaje (postaci) prokury – łączną i samodzielnią (samoistną)¹². Prokura samoistna (oddzielna, samodzielna) polega na tym, że każda z osób fizycznych, którym udzielono prokury, zostaje umocowana do działania w imieniu mocodawcy, i to w pełnym zakresie przyznanych jej kompetencji. Gdy idzie o kwestię nazewnictwa, ten rodzaj prokury jest z reguły określany jako: „prokura oddzielna”¹³. W piśmiennictwie funkcjonują także nazwy: „prokura samoistna”; „prokura jednoosobowa”¹⁴ lub „prokura samodzielna”¹⁵.

Należy zauważyć, że na gruncie uprzednio obowiązujących regulacji kodeksu handlowego udzielenie przez przedsiębiorcę prokury łącznej kwalifikowano jako ustawowe ograniczenie prokury¹⁶. Nie można się zgodzić z przedstawionym tutaj poglądem. Zakres umocowania prokurenta jest bowiem określony regulacjami, które mają charakter *ius cogens* (art. 109¹ § 1, 109³ oraz 109⁶ k.c.). Oznacza to, że prokura jest niewątpliwie pełnomocnictwem o charakterze formalnym, tj. takim, którego zakres został wyznaczony przez ustawodawcę w sposób bezwzględnie wiążący. W konsekwencji każdy prokurent dysponuje konkretnym, ściśle zdefiniowanym zakresem umocowania, niezależnie od tego, czy działa w ramach swojej prokury sam,

---

XXI wieku. Czas stabilizacji, ewolucji czy rewolucji. Księga jubileuszowa Profesora Józefa Okolskiego, Warszawa 2010, s. 382, 383.

⁹ Zob. np. art. 30 § 1, art. 205 § 1 i § 3, art. 323 § 2, art. 373 § 1 i § 3 ustawy z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych, Dz.U. nr 94, poz. 1037 z późn. zm., dalej jako: k.s.h.

¹⁰ Art. 109⁴ § 1 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny, Dz.U. nr 16, poz. 93 z późn. zm., dalej jako: k.c.

¹¹ Zob. art. 54 § 1 ustawy z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze (t.j. Dz.U. z 2003 r., nr 188, poz. 1848 z późn. zm.), art. 50 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 25 września 1980 r. o przedsiębiorstwach państwowych (t.j. Dz.U. z 2002 r., nr 112, poz. 981 z późn. zm.) oraz art. 106 ust. 8 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o działalności ubezpieczeniowej (Dz.U. nr 124, poz. 1151).

¹² Zob. D. Bugajna-Sporczyk, *Prokura łączna i samoistna w spółce kapitałowej*, „Prawo Spółek” 1997, nr 7–8, s. 12. W art. 109⁵ k.c. uregulowano natomiast trzeci rodzaj prokury – prokurę oddziałową.

¹³ Zob. T. Siemiątkowski, *Prokura w spółkach prawa handlowego*, Warszawa 1999, s. 122 (przypis 70).

¹⁴ Zob. K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Komentarz do art. 109 (4) Kodeksu cywilnego*, stan prawny na: 1.06.2012, LEX nr 134762, s. 1.

¹⁵ Por. A.W. Wiśniewski, *Prawo o spółkach. Podręcznik praktyczny*, t. II, Warszawa 1991, s. 57.

¹⁶ Zob. J. Brol, *Spółki prawa handlowego*, Warszawa 1993, s. 62; T. Siemiątkowski, wyd. cyt., s. 124, 125.

czy też współdziałała z innymi prokurentami (podmiotami). Jedyna różnica, oczywiście niezwykle istotna, polega na tym, że w ramach prokury samoistnej prokurent działa sam i do dokonania czynności prawnej w imieniu mocodawcy potrzeba tylko jednego oświadczenia woli – oświadczenia woli złożonego przez prokurenta samodzielnie. Natomiast gdy idzie o prokurę łączną, nie ulega wątpliwości, że konieczne jest tutaj współdziałanie co najmniej dwóch prokurentów łącznych. Prokurent łączny działa zatem w granicach swego umocowania (prokury), które to granice są w sposób bezwzględnie obowiązujący wyznaczone przez ustawę, jednakże do dokonania czynności prawnej w imieniu przedsiębiorcy (mocodawcy) potrzebne jest złożenie przez prokurentów łącznych oświadczeń woli, które będą zgodne co do treści (lecz niekoniecznie złożone w tym samym czasie). Trzeba zatem stwierdzić, że prokura łączna nie powinna być klasyfikowana jako jeden z przykładów ustawowego ograniczenia prokury. Zakres umocowania każdego z prokurentów łącznych jest wyznaczony przez ustawę i nie zostaje w żaden sposób ograniczony z powodu udzielenia prokury łącznej. Prokura łączna stanowi bowiem określenie sposobu wykonywania umocowania (prokury)¹⁷. Co więcej, trzeba stwierdzić, że czynność prawna zostaje dokonana w imieniu mocodawcy dopiero wtedy, gdy oświadczenia woli zostaną złożone zgodnie z określonym w rejestrze sposobem wykonywania prokury łącznej¹⁸. Sposób wykonywania prokury łącznej określa swobodnie mocodawca. Oczywiście nie ulega wątpliwości, że powinien on być obowiązkowo wskazany w rejestrze w sytuacji, gdy prokurentów łącznych jest więcej niż dwóch¹⁹. Trzeba nadto podkreślić, że obowiązek współdziałania, spoczywający na prokurentach łącznych oznacza, że powinien istnieć pomiędzy nimi *consens* w sytuacji dokonywania czynności prawnej w imieniu mocodawcy. Oświadczenia woli prokurentów łącznych mają być bowiem zgodne co do treści, chociaż nie muszą zostać złożone jednocześnie. Przedstawione tutaj stanowisko jest powszechnie reprezentowane w doktrynie²⁰, chociaż nie brakuje (zwłaszcza w starszej literaturze) głosów odmien-

---

¹⁷ A. Kidyba nazywa prokurę łączną „techniką realizacji” prokury; zob. tenże, *Nowe rozwiązania kodeksu cywilnego dotyczące prokury*, [w:] A. Korobowicz (red.), *Państwo. Prawo. Myśl prawnicza. Prace dedykowane Profesorowi Grzegorzowi Leopoldowi Seidlerowi w dziewięćdziesiątą rocznicę urodzin*, Lublin 2003, s. 98.

¹⁸ Art. 109⁸ § 2 k.c. Jest zatem oczywiste, że mocodawca może dowolnie określić sposób wykonywania prokury łącznej. Nie jest z pewnością konieczne, w każdej sytuacji, współdziałanie wszystkich prokurentów łącznych, chyba że mocodawca tak postanowi i zostanie to ujawnione w rejestrze. Ponadto w przypadku, gdyby mocodawca zaznaczył wprawdzie w rejestrze przedsiębiorców, iż udziela prokury łącznej, nie określając jednakże przy tym sposobu jej wykonywania, wydaje się, że należałoby przyjąć, że do dokonywania czynności prawnych w imieniu tego przedsiębiorcy konieczne jest współdziałanie wszystkich prokurentów łącznych. W tym miejscu ta tematyka zostaje jedynie zasygnalizowana z uwagi na ograniczone ramy niniejszego opracowania.

¹⁹ W sytuacji bowiem, gdy mocodawca ustanowił tylko dwóch prokurentów łącznych, mają oni oczywiście obowiązek współdziałania (co jest istotą prokury łącznej).

²⁰ Zob. M. Allerhand, *Kodeks handlowy z komentarzem*. T.I. *Spółka jawna i spółka komandytowa*, Bielsko-Biała 1994, s. 106.

nych²¹. Natomiast należy ustosunkować się do poglądu, że: „[...] jeżeli drugiej stronie czynności prawnej oświadczenie woli złoży tylko jeden z prokurentów (czy też nie wszyscy spośród obowiązanych do współdziałania), to czynność taka będzie niezupełna, tzn. nie wywoła skutków prawnych, ale – nie będąc bezwzględnie nieważną – może zostać potwierdzona przez pozostałego (pozostałych) prokurenta łącznego albo przez samego »reprezentowanego« (arg. z art. 103 § 1 k.c.), co dopiero umożliwi wystąpienie skutków prawnych takiej czynności [...]»²². W konsekwencji, gdyby uznać zaprezentowany tutaj pogląd za uzasadniony, to, po pierwsze, jednostronna czynność prawna, dokonana (w ramach wykonywania prokury łącznej) w sposób odbiegający od tego, który został ujawniony w rejestrze przedsiębiorców, jest nieważna. Jedynie w sytuacji, gdyby ten, komu zostało złożone to oświadczenie woli, zgodził się na działanie bez umocowania, należy odpowiednio zastosować przepisy o zawarciu umowy bez umocowania, tj. art. 103 k.c., o czym dalej²³. Po drugie zaś, akceptacja omawianego poglądu prowadziłaby do wniosku, że w sytuacji, gdy zawierana jest umowa w imieniu mocodawcy, a prokurenci łączni działają z naruszeniem sposobu wykonywania prokury łącznej, który został ujawniony w rejestrze, należy zastosować, *per analogiam*, art. 103 k.c. Należy bowiem uznać, że prokurenci łączni, którzy działają „w niepełnym składzie”, nie mają umocowania do zawierania umowy w imieniu przedsiębiorcy. Trzeba jednakże zauważyć, że regulacja zawarta w art. 103 k.c. uzależnia ważność umowy zawartej bez umocowania (lub z przekroczeniem zakresu umocowania) od jej potwierdzenia przez mocodawcę, a nie przez innego prokurenta czy pełnomocnika²⁴.

Na tle przeprowadzonych powyżej rozważań należy stwierdzić, po pierwsze, że nie można przyznać racji tym, którzy powołują jako podstawę zastosowanej tutaj analogii art. 103 k.c. i twierdzą, że czynność prawna dwustronna (umowa) dokonana w sytuacji „niepełnej” reprezentacji łącznej uzyskuje ważność po jej potwierdzeniu przez pozostałego (pozostałych) współprokurenta (współprokurentów). Regulacja zawarta w art. 103 k.c. wyraźnie stanowi, że umowa staje się ważna po jej potwierdzeniu przez osobę, w której imieniu została zawarta, a zatem przez mocodawcę (przedsiębiorcę). Dlatego też nie ma podstaw do tego, aby przyjąć, że proku-

---

²¹ S. Machalski, przykładowo, z jednej strony stwierdza, że współdziałanie prokurentów łącznych musi być jednoczesne, z drugiej zaś dodaje, że czynność prawna, która została dokonana przez wyłącznie jednego z prokurentów łącznych stanie się ważna wtedy, gdy drugi prokurent wyrazi na nią zgodę; zob. tenże, *Stanowisko prokurenta według k.p.c., z uwzględnieniem prawa upadłościowego*, PPH 1936, nr 2, s. 68–69. Także J. Fabian, na gruncie regulacji dotyczących pełnomocnictwa, zauważa, że: „jeżeli zachodzi pełnomocnictwo do łącznego działania, to w takim razie pełnomocnicy mogą działać tylko wspólnie i jednocześnie”; por. tenże, *Pełnomocnictwo*, Warszawa 1963, s. 63–64.

²² T. Siemiątkowski, wyd. cyt., s. 128, 129.

²³ Zob. art. 104 k.c. Warto zauważyć, *per analogiam*, że mamy tutaj do czynienia z jednostronną czynnością prawną dokonaną bez umocowania. W regulacji zawartej w art. 104 k.c. przewidziano najsurowszą z sankcji cywilnoprawnych, tj. nieważność bezwzględną, a zatem taka czynność prawna nie może być konwalidowana.

²⁴ Na tę kwestię zwraca także uwagę K. Kopaczyńska-Pieczniak, zob. taż, wyd. cyt., s. 2–3.

rent łączny (prokurenci łączni), który składa brakujące oświadczenie woli, potwierdza tym samym czynność prawną, która została dokonana w imieniu mocodawcy przez prokurenta, składającego swoje oświadczenie w warunkach – ogólnie rzecz ujmując – „niepełnej” reprezentacji. Trzeba bowiem stwierdzić, że w sytuacji braku współdziałania nie dochodzi wcale do złożenia oświadczenia woli w imieniu przedsiębiorcy (mocodawcy), aż do momentu, gdy oświadczenia zostaną złożone przez wszystkie osoby powołane łącznie do reprezentowania konkretnego mocodawcy. Dopiero „suma” wymaganych oświadczeń woli pozwala uznać, że zostało złożone oświadczenie woli w imieniu mocodawcy i – w konsekwencji – że została dokonana czynność prawna w imieniu mocodawcy²⁵. W sytuacji „niepełnej reprezentacji” mamy bowiem do czynienia z oświadczeniami woli poszczególnych prokurentów, składanymi przez każdego z nich (jeszcze) „we własnym imieniu”. Dopiero wtedy, gdy wszystkie wymagane oświadczenia woli zostaną złożone w warunkach współdziałania, i to w sposób zgodny z ujawnionym w rejestrze sposobem wykonywania prokury łącznej, mogą one zostać uznane za złożone w imieniu mocodawcy. Trzeba podkreślić, że dopiero wtedy można mówić o tym, że czynność prawna została dokonana w imieniu przedsiębiorcy (mocodawcy), albowiem „[...] czynność może być uznana za (prawnie skutecznie) dokonaną tylko przy zachowaniu zasad reprezentacji, a więc – w wypadku reprezentacji łącznej – dopiero gdy działania niezbędne do jej dokonania podjęte zostaną przez wszystkich łącznie uprawnionych. Do tego czasu czynność nie będzie mogła być dotknięta żadną wadą (bezskutecznością zawieszoną) ze względu na to, że jako taka prawnie nie istnieje”²⁶.

Warto tutaj dodać, uściślając, że przez pojęcie: „czynność prawna nie istnieje” należy rozumieć, że nie została jeszcze dokonana czynność prawna w imieniu mocodawcy. W sytuacji bowiem, gdy prokurent (prokurenci) składają wprawdzie oświadczenie woli, ale brak jest współdziałania zgodnego z ujawnionym w rejestrze sposobem wykonywania prokury łącznej, trzeba uznać, że żaden z prokurentów nie złożył skutecznie oświadczenia woli w imieniu mocodawcy. Uważam, że nie jest uzasadnione twierdzenie, że prokurent (prokurenci), który składa brakujące oświadczenie woli, potwierdza (tak, jak o tym stanowi art. 103 k.c.) czynność prawną, która została już dokonana. Czynność prawna zostanie bowiem dokonana w imieniu mocodawcy dopiero w momencie, gdy wszystkie wymagane oświadczenia woli zostaną złożone. Do momentu, aż to nastąpi, czynność prawna w imieniu mocodawcy nie została jeszcze dokonana (tj. „nie istnieje”). Ponadto, jak już wspomniano, przepis art. 103 § 1 stanowi, że potwierdzenia umowy dokonuje mocodawca (a nie współmocowany). W konsekwencji, stosując *per analogiam* art. 103 k.c., można byłoby rozważać jedynie możliwość „potwierdzenia” (czynności dokonanej w ramach „niepełnej” reprezentacji łącznej) przez mocodawcę. Trzeba jednakże być

---

²⁵ Zob. T. Siemiątkowski, R. Potrzeszcz, *Komentarz do Kodeksu spółek handlowych. Spółki osobowe*, Warszawa 2001, s. 119.

²⁶ K. Poroś, wyd. cyt., s. 126.

konsekwentnym, co oznacza, że skoro przyjęto, że czynność prawna – i to oczywiście zarówno jednostronna, jak i umowa – jest dokonana w imieniu mocodawcy dopiero wtedy, gdy wszystkie wymagane oświadczenia woli prokurentów łącznych zostaną złożone, to nie można przyjąć, że następuje jakiegokolwiek „potwierdzenie”²⁷. Przedsiębiorca (mocodawca) ma oczywiście możliwość złożenia w takiej sytuacji oświadczenia woli, jednakże należałoby to uznać za osobiste działanie mocodawcy, składającego po prostu oświadczenie woli we własnym imieniu. Nie wydaje się bowiem właściwe powoływanie się na analogię do art. 103 k.c. i twierdzenie, że mocodawca może potwierdzić umowę, która została już zawarta w jego imieniu, lecz nie wywiera ona jeszcze skutków prawnych. Umowa zawierana w imieniu mocodawcy przez prokurentów łącznych zostaje zawarta dopiero wtedy, gdy oświadczenia woli złożą prokurenci łączni, zgodnie z ujawnionym w rejestrze sposobem wykonywania prokury łącznej. Do czasu złożenia ostatniego z wymaganych oświadczeń nie może być mowy o istnieniu jakiegokolwiek czynności prawnej dokonanej w imieniu mocodawcy, a zwłaszcza o zawarciu umowy w jego imieniu. Możliwe wydaje się natomiast zastosowanie, w konkretnym zakresie, analogii z art. 103 § 2 k.c. w ten sposób, że należy przyjąć, że kontrahent mocodawcy, z którym ma być zawarta umowa, może wyznaczyć odpowiedni termin do złożenia brakujących oświadczeń woli przez prokurentów łącznych. Bez znaczenia wydaje się przy tym okoliczność, czy termin ten zostanie wyznaczony mocodawcy czy prokurentom łącznym, którzy nie złożyli jeszcze swoich oświadczeń. Dla kontrahenta bowiem jest istotne, aby umowa została skutecznie zawarta – zapewne kwestią drugorzędną pozostaje okoliczność, czy dokona tego osobiście mocodawca, czy też, w jego imieniu, prokurenci łączni.

Trzeba ponadto zauważyć, że zgodnie z regulacją zawartą w art. 109⁴ § 2 k.c., kierowane do przedsiębiorcy oświadczenia lub doręczenia pism mogą być dokonywane wobec jednej z osób, którym udzielono prokury łącznie. Ustawodawca postanowił zatem, że reprezentacja bierna przedsiębiorcy nie wymaga współdziałania prokurentów łącznych. Ponadto trzeba przyjąć, że oświadczenia lub doręczenia pism mogą być skierowane do któregośkolwiek z prokurentów łącznych. Oznacza to, że nawet gdyby mocodawca wyznaczył konkretnego prokurenta łącznego (prokurentów łącznych), wobec których mają być dokonywane powyższe czynności, takie wskazanie nie będzie wiążące w stosunku do osób trzecich (jego kontrahentów)²⁸.

---

²⁷ Nie można bowiem potwierdzać czynności prawnej, która jeszcze nie została dokonana w imieniu mocodawcy, czyli takiej, która „nie istnieje” w jego sferze prawnej.

²⁸ Można by tutaj ewentualnie (przede wszystkim teoretycznie) rozważać kwestie związane z odpowiedzialnością odszkodowawczą (kontraktową) prokurenta (prokurentów) w stosunku do mocodawcy. Wydaje się to jednak mało przydatne w praktyce, trudno sobie bowiem wyobrazić, że mocodawca domaga się odszkodowania, wykazując, że poniósł konkretną szkodę przez to, że oświadczenie lub pismo odebrał inny prokurent łączny niż ten, którego on sam w tym celu wyznaczył. Warto nadto zauważyć, że K. Kopaczyńska-Pieczniak wprost stwierdza, że regulację zawartą w art. 109⁴ § 2 k.c. należy uważać za bezwzględnie wiążącą; por. *taż*, *wyd. cyt.*, s. 5. Szerzej na temat *ratio legis* rozwiązań

Dla osób trzecich bowiem jest przede wszystkim wiążące to, co zostało ujawnione w rejestrze. W rezultacie, każda z osób wpisanych do rejestru przedsiębiorców jako prokurent łączny jest samodzielnie umocowana w zakresie reprezentacji biernej.

Na zakończenie prowadzonych tutaj rozważań trzeba podkreślić, że mianem prokury łącznej powinno się określać jedynie tzw. prokurę łączną „czystą”, czyli (jak już wspomniano) taki **sposób wykonywania** pełnomocnictwa formalnego (handlowego), w którym współdziałać muszą co najmniej dwaj prokurenci. Źródło umocowania zatem, gdy idzie o prokurę łączną „czystą”, jest jednorodne. Z drugiej strony zaś w literaturze funkcjonuje pojęcie tzw. prokury łącznej „niewłaściwej” („nieprawidłowej”), odnoszące się do sytuacji, gdy obowiązek współdziałania przy reprezentowaniu mocodawcy spoczywa na osobach, których źródło umocowania nie jest jednorodne²⁹. Przykładowo, w celu ilustracji tego ostatniego przypadku, można wskazać reguły dotyczące reprezentacji czynnej w spółkach kapitałowych, gdzie ustawodawca przewidział, w sytuacji, gdy zarząd spółki jest wieloosobowy, a umowa spółki nie stanowi inaczej, że obowiązuje zasada reprezentacji łącznej – „czystej”, w postaci dwóch członków zarządu, albo „mieszanej”, czyli jednego członka zarządu łącznie z prokurentem³⁰. Trzeba stwierdzić, że wprawdzie w doktrynie przyjęło się i funkcjonuje pojęcie tzw. prokury łącznej „niewłaściwej” („nieprawidłowej”), niemniej jednak sytuacja, gdy mocodawcę reprezentują osoby posiadające różnorodne źródła umocowania³¹, nie powinna być określana mianem: „prokury łącznej”³². Jak tę kwestię ujmuje, wyjątkowo zresztą trafnie, A. Kidyba: „[...] polskie przepisy znają jedynie trzy postacie prokury: jednoosobową, łączną i oddziałową. Prokura łączna może wystąpić tylko i wyłącznie w swojej czystej, jednorodnej postaci, gdy współdziałają prokurenci. Zobowiązanie prokurenta do współdziałania z członkiem zarządu jest zakazaniem ograniczeniem prokury i żaden przepis szczególny tego nie dopuszcza (por. art. 109¹ § 2 k.c.). [...] Natomiast jeżeli występuje prokurent, ale [...] łącznie z członkiem zarządu, to mamy do czynienia z pojęciem reprezentacji łącznej. Współdziałanie organu i prokurenta możemy określić również jako reprezentację kombinowaną [...]”³³.

---

przyjętych w odniesieniu do reprezentacji biernej zob. T. Siemiątkowski, wyd. cyt., s. 129, 130. Por. ponadto zasady zawarte w art. 133 § 2, § 2a i § 3 k.p.c.

²⁹ Por. A. Buchenfeld, *Prokura łączna nieprawidłowa – wybrane zagadnienia*, „Palestra” 2003, z. 5–6, s. 31 i n.; P. Antoszek, *Prokura łączna niewłaściwa oraz reprezentacja mieszana w spółce kapitałowej*, PPH 2010, nr 5, s. 26 i n.

³⁰ Zob. art. 205 § 1 zd. 2 k.s.h. oraz art. 373 § 1 zd. 2 k.s.h.

³¹ Przykładowo, członek zarządu spółki kapitałowej, będący piastunem organu osoby prawnej, działający wraz z prokurentem, czyli pełnomocnikiem handlowym tego przedsiębiorcy.

³² Nie ma przy tym, moim zdaniem, znaczenia, czy dodany zostanie przymiotnik: „niewłaściwa” lub „nieprawidłowa”. Ustawodawca przewiduje bowiem, że prokura łączna polega na współdziałaniu co najmniej dwóch prokurentów (art. 109⁴ § 1 k.c.), objęcie zatem mianem „prokury łącznej” przypadków, gdy łącznie działają prokurent oraz inny reprezentant (np. wspólnik spółki osobowej, będący jej przedstawicielem statutowym), mogłoby zostać potraktowane jako interpretacja *contra legem*.

³³ A. Kidyba, *Jeszcze o reprezentacji łącznej...*, s. 387.

3. Reprezentacja łączna mieszana

Reprezentacja łączna (zarówno „czysta”, jak i „mieszana”) jest uregulowana przede wszystkim w kodeksie spółek handlowych³⁴.

Po pierwsze zatem, trzeba zauważyć, że „w świetle art. 205 § 3 oraz art. 373 § 3 k.s.h. przepisy dotyczące zasad reprezentacji spółki z o.o. oraz spółki akcyjnej [...] nie wyłączają ustanowienia prokury jednoosobowej lub łącznej i nie ograniczają praw prokurentów wynikających z przepisów o prokurze. W związku z tym reprezentacja spółki w razie udzielenia prokury może być realizowana dwutorowo. [...] Ustawowe lub umowne czy statutowe zasady reprezentacji spółki nie wpływają na zakres uprawnień jej prokurentów. Udzielenie prokury oddzielnej (jednoosobowej) przez spółkę, w której zarząd obowiązuje zasada reprezentacji łącznej, nie wyłącza prawa prokurenta do samodzielnego reprezentowania spółki. Obowiązek współdziałania z innym członkiem zarządu czy prokurentem dotyczy wówczas członków zarządu, ale nie prokurenta. Z kolei gdy udzielona została prokura łączna i obowiązuje zasada współdziałania członka zarządu z prokurentem, należy przyjąć, że członek zarządu powinien współdziałać z prokurentami łącznymi [...]”³⁵. Nie ulega zatem wątpliwości, że w sytuacji, gdy współdziała członek zarządu wraz z prokurentem (prokurentami łącznymi), tego rodzaju sposób wykonywania umocowania w ramach reprezentacji łącznej mieszanej stanowi *de facto* ograniczenie dla członka zarządu, lecz nie dla prokurenta³⁶.

Ponadto trzeba przyjąć, że w sytuacji, gdy mamy do czynienia z reprezentacją łączną mieszaną, polegającą na obowiązku współdziałania członka zarządu łącznie z prokurentem, przy czym w ramach reprezentacji tego mocodawcy udzielona została prokura łączna, istnieje konieczność, aby członek zarządu współdziałał zgodnie z ujawnionym w rejestrze sposobem wykonywania prokury łącznej (tj. razem z wymaganą liczbą prokurentów łącznych)³⁷. W doktrynie reprezentowane jest wprawdzie (i to dość licznie) stanowisko przeciwne, którego zwolennicy podkreślają, że istnieje potrzeba rozgraniczenia dwóch możliwych sfer reprezentacji łącznej mocodawcy – tj. mieszanej (członek zarządu współdziałający z prokurentem) oraz reprezentowania tegoż przedsiębiorcy przez prokurentów łącznych. W konsekwencji stwierdza się, że z wykładni gramatycznej regulacji zawartych w art. 205 § 1 i art. 373 § 1 k.s.h. wynika, że członek zarządu ma współdziałać z prokurentem (a nie prokurentami). Co więcej, omawiane regulacje nie dokonują przecież rozróżnienia na rodzaje prokury, lecz stanowią jedynie o obowiązku współdziałania członka zarządu z prokurentem³⁸.

³⁴ Zob. art. 30 § 1, art. 205 § 1, art. 323 § 2 oraz art. 373 § k.s.h.

³⁵ Zob. K. Kopaczyńska-Pieczniak, wyd. cyt., s. 4.

³⁶ Tak też zob. m.in.: Z. Kuniewicz, *Współdziałanie prokurenta z członkiem zarządu spółki kapitałowej*, „Przebieg Sądowy” 1998, nr 6, s. 24 i n.

³⁷ Tamże. Por. nadto: A. Kidyba, *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Komentarz*, Warszawa 2002, s. 458; (komentarz do art. 205 k.s.h.); tenże, *Jeszcze o reprezentacji...*, s. 387.

³⁸ Zob. R. Pabis, w: J. Bieniak i in. *KSH. Komentarz*, Warszawa 2011, s. 780 (komentarz do art. 205 k.s.h.); P. Antoszek, wyd. cyt., s. 28.

Wydaje się, że zwolennicy zarówno jednego, jak i drugiego stanowiska dysponują racjonalnymi argumentami. Niewątpliwie jednak z istoty prokury łącznej wynika obowiązek współdziałania prokurentów łącznych. Ponadto w tej pracy jest konsekwentnie przedstawiany pogląd, że reprezentowanie przedsiębiorcy w ramach wykonywania prokury łącznej oznacza, że czynność prawna w imieniu mocodawcy zostaje dokonana dopiero wtedy, gdy oświadczenia woli złożą wymagana – zgodnie z ujawnionym w rejestrze sposobem wykonywania prokury łącznej – liczba prokurentów łącznych. Dlatego też, skoro w sytuacji, gdy oświadczenie woli zostanie złożone przez mniejszą liczbę prokurentów łącznych niż rejestrowo wymagana, nie dochodzi w ogóle do złożenia oświadczenia woli w imieniu mocodawcy (w ramach prokury łącznej), to uzasadnione będą następujące wnioski. *Primo*, jeżeli spółka kapitałowa udzieliła prokury łącznej, to w ramach reprezentacji łącznej mieszanej, przewidzianej w art. 205 § 1 i art. 373 § 1 k.s.h., członek zarządu powinien współdziałać z wymaganą liczbą prokurentów łącznych, tj. zgodnie z ujawnionym w rejestrze sposobem wykonywania prokury łącznej. *Secundo*, jeśli mocodawca (spółka kapitałowa) udzielił zarówno prokury łącznej, jak i samodzielnej (samoistnej) lub – czego nie można wykluczyć – osoba ustanowiona prokurentem samoistnym jest także jednym z prokurentów łącznych, to członek zarządu może wtedy współdziałać z prokurentem samoistnym. Nie pojawią się wówczas takie kontrowersje jak na tle współdziałania z prokurentem łącznym (prokurentami łącznymi).

Omawiając zagadnienie reprezentacji łącznej mieszanej z udziałem prokurenta, nie można pominąć kolejnej niezwykle ważkiej, także z praktycznego punktu widzenia, kwestii, która jednocześnie wzbudza niemałe kontrowersje. Idzie tutaj o zakres umocowania osób współdziałających w ramach tego rodzaju reprezentacji. Trzeba bowiem zauważyć, że zakres umocowania prokurenta, mimo że określony bardzo szeroko (art. 109¹ § 1 i 109³ k.c.), jest jednak węższy niż zakres umocowania członka spółki osobowej czy członka zarządu spółki kapitałowej (zob. np. art. 29 § 2 lub art. 204 § 1 k.s.h.)³⁹. W związku z tym rodzi się pytanie o zakres umocowania w razie współdziałania wymienionych podmiotów. Z jednej strony stwierdza się, że: „zagadnienie mieszanej reprezentacji łącznej odnosi się do sposobu reprezentacji, ten zaś nie powinien mieć wpływu na zakres umocowania uprawnionych podmiotów. Nie stanowi on ograniczenia zakresu umocowania, ale też nie powinien powodować rozszerzenia tego zakresu. W związku z tym należy przyjąć, że konieczność współdziałania członka zarządu z prokurentem nie wpływa na zakres umocowania prokurenta [...]”⁴⁰.

Natomiast przeciwnicy przedstawionego uprzednio poglądu uważają, że w sytuacji współdziałania w ramach wykonywania reprezentacji łącznej mieszanej pro-

³⁹ Na ten temat zob. szerzej: M. Bielecki, *Ograniczenia prokury*, „Monitor Prawniczy” 2007, nr 1, s. 10–16; M.J. Nowak, Z. Olech, *Zakres przedmiotowy prokury*, „Prawo Spółek” 2009, nr 5, s. 10–13.

⁴⁰ K. Kopaczyńska-Pieczniak, wyd. cyt., s. 4. Tak też por.: Z. Kuniewicz, wyd. cyt., s. 25 i n.; A. Buchenfeld, wyd. cyt., s. 31; A. Herbet, *Mieszana reprezentacja łączna w spółce kapitałowej a zakres umocowania prokurenta*, NPN 2004, nr 2, s. 54–57; A. Kidyba, *Jeszcze o reprezentacji...*, s. 387.

kurent nie działa w zakresie przyznanego mu ustawowo umocowania, gdyż zakres jego umocowania ulega poszerzeniu do granic umocowania przyznanego członkowi zarządu spółki kapitałowej (wspólnikowi spółki osobowej)⁴¹. Pojawia się tutaj argument, że podstawę działań prokurenta współdziałającego z członkiem zarządu lub wspólnikiem stanowią odpowiednie przepisy ustawowe (regulacje k.s.h.) dotyczące reprezentacji spółki, a nie prokura⁴². W konsekwencji „[...] konstrukcja reprezentacji łącznej z udziałem prokurenta nie ogranicza prokurenta w zakresie zbycia nieruchomości, zbycia, wydzierżawienia przedsiębiorstwa i ustanowienia na nim prawa użytkowania, a także ustanowienia prokury”⁴³. Podkreśla się przy tym, że prokurent współdziałający z członkiem zarządu nie reprezentuje mocodawcy w zakresie swojego umocowania, lecz dokonuje czynności działając w zakresie umocowania członka zarządu. Natomiast nie można przyjąć, że zmianie ulega status prawny prokurenta, pozostaje on bowiem pełnomocnikiem (a nie członkiem organu) spółki, jednakże zostaje mu, przez członka zarządu, udzielone szersze umocowanie, w takim zakresie, w jakim przysługuje członkowi zarządu⁴⁴.

Podsumowując powyższe rozważania, należy przedstawić następujące wnioski. W sytuacji, gdy mamy do czynienia z reprezentacją łączną mieszaną, kompetencja prokurenta do współdziałania z członkiem zarządu lub wspólnikiem wyznaczona jest ustawowo (tj. na mocy odpowiednich, uprzednio już omawianych, regulacji zawartych w k.s.h.). Trzeba jednakże zauważyć, że przepisy te wyznaczają jedynie sposób wykonywania umocowania (sposób współdziałania) przez powołane do tego podmioty (odpowiednie kategorie reprezentantów przedsiębiorcy). Określenie sposobu reprezentowania mocodawcy pozostaje bez wpływu na status prawny podmiotów umocowanych do reprezentacji. Prokurent bowiem, nawet w sytuacji współdziałania z członkiem zarządu lub wspólnikiem, pozostaje nadal pełnomocnikiem, dla którego źródłem umocowania jest oświadczenie woli mocodawcy. Z kolei zarówno dla członka zarządu, będącego piastunem organu osoby prawnej, jak i dla wspólnika, jako przedstawiciela ustawowego (statutowego) jednostki organizacyjnej, źródło umocowania stanowi ustawa. Ponadto ustawa określa także zakres umocowania przysługujący poszczególnym podmiotom reprezentującym przedsiębiorcę. Skoro zakres ten jest wyznaczony ustawowo, i to normami o charakterze *ius cogens*,

⁴¹ Por. D. Bugajna-Sporczyk, wyd. cyt., s. 14; M. Pazdan, *O rolach, w jakich może występować prokurent przy dokonywaniu czynności prawnych*, „Rejent” 2003, nr 12, s. 17; M. Chomiuk, *Zakres prawa reprezentacji członka zarządu spółki z o.o. działającego łącznie z prokurentem*, PPH 2009, nr 12, s. 29.

⁴² Można w tym miejscu (dla porównania) zauważyć, że jeszcze dalej idzie w tym zakresie doktryna niemiecka. Przyjmuje się tam bowiem, że zakres umocowania prokurenta jest taki sam jak zakres osoby z nim współdziałającej. Co więcej, uznaje się, że prokurent, który dokonuje czynności prawnych łącznie z członkiem zarządu lub wspólnikiem, działa jako organ spółki. Por. szerzej na ten temat: L. Moskwa, *Prokura w prawie niemieckim*, „Studia Prawnicze” 1991, z. 2, s. 108.

⁴³ M. Kasprzyk, *Prokura*, Kraków 1999, s. 55–56.

⁴⁴ Zob. szerzej: E. Płonka, *Mechanizm łączenia skutków działań prawnych z osobami prawnymi na przykładzie spółek kapitałowych*, Wrocław 1994, s. 78 i n.

to nie ma takiej możliwości, żeby sam fakt współdziałania konkretnych podmiotów w ramach reprezentacji łącznej mieszanej (czyli specyficzny sposób wykonywania umocowania w imieniu mocodawcy) mógł mieć na ten ustawowy zakres umocowania jakikolwiek wpływ. Zgodnie bowiem z bezwzględnie wiążącą regulacją zawartą w art. 109³ k.c. zakres umocowania prokurenta może być „poszerzony” o wymienione w tym przepisie czynności jedynie na mocy dodatkowego oświadczenia woli mocodawcy, tj. poprzez udzielenie pełnomocnictwa (do poszczególnej czynności⁴⁵). Oczywiście określenie „rozszerzenie (poszerzenie) umocowania” jest jedynie umowne, gdyż zakres umocowania prokurenta (tj. prokura) jest ściśle wyznaczony ustawowo. Co więcej, jest on, o czym była już mowa, węższy niż zakres umocowania członka zarządu czy wspólnika. W konsekwencji, prokurent współdziałający z którymś z tych przedstawicieli w ramach reprezentacji łącznej mieszanej będzie miał możliwość dokonania jakiejkolwiek czynności z wymienionych w art. 109³ k.c. (a zatem takiej, która *ex lege* nie mieści się w zakresie prokury) jedynie wtedy, gdy do dokonania tej czynności zostanie umocowany dodatkowo, na mocy pełnomocnictwa do poszczególnej czynności. Udzielenie prokurentowi dodatkowego pełnomocnictwa nie oznacza jednakże „poszerzenia” („rozszerzenia”) prokury, gdyż mocodawca nie ma takiej kompetencji w odniesieniu do umocowania formalnego, jakim jest niewątpliwie prokura, a którego zakres wyznaczają normy imperatywne. Tak więc, podsumowując, prokurent posiadający (dodatkowo) pełnomocnictwo do określonej czynności będzie miał możliwość, współdziałając z członkiem zarządu czy wspólnikiem, zbyć, przykładowo, przedsiębiorstwo czy nieruchomość. Nie ulega jednakże wątpliwości, że będzie on w tym zakresie działał nie jako prokurent, lecz w ramach umocowania przyznanego mu przez mocodawcę do tej konkretnej czynności – a więc jako pełnomocnik szczególny⁴⁶.

4. Uwagi końcowe

Ostatnim z omawianych w niniejszej pracy zagadnień, które wzbudza niemałe kontrowersje w literaturze, jest problematyka (a w zasadzie pytanie o możliwość) udzielenia tzw. prokury łącznej „niewłaściwej” („nieprawidłowej”)⁴⁷. Jak już wskazano w tym opracowaniu, prokura łączna może być tylko i wyłącznie „właściwa”⁴⁸, czyli udzielona co najmniej dwóm prokurentom na podstawie art. 109⁴ § 1 k.c. Niemniej jednak,

⁴⁵ Mimo że w tym przepisie jest wyraźnie mowa o pełnomocnictwie do poszczególnej czynności, wydaje się jednak, że można by tu rozważać także udzielenie pełnomocnictwa rodzajowego, zwłaszcza gdy idzie o zbywanie czy obciążanie nieruchomości.

⁴⁶ Albo nawet rodzajowy, co jest jednak dyskusyjne. Por. K. Kopaczyńska-Pieczniak, wyd. cyt.; A. Kidyba, *Jeszcze o reprezentacji...*, s. 387.

⁴⁷ Zob. P. Antoszek, wyd. cyt., s. 26 i n.

⁴⁸ Tak też por.: A. Kidyba, *Jeszcze o reprezentacji...*, s. 387.

zarówno w doktrynie, jak i w orzecnictwie podjęto próbę udzielenia odpowiedzi na pytanie o dopuszczalność „[...] udzielenia takiej prokury łącznej, w której umocowanie pod postacią prokury jest udzielane tylko jednej osobie, z tym jednak zastrzeżeniem, że taki prokurent będzie musiał współdziałać np. z jednym ze współników handlowej spółki osobowej bądź z jednym z członków zarządu spółki kapitałowej”⁴⁹.

Jako przykład można tutaj wskazać, że w uchwale z dnia 27 kwietnia 2001 r.⁵⁰ Sąd Najwyższy uznał, że jest dopuszczalne udzielenie prokury jednej osobie z zastrzeżeniem, że ma ona obowiązek współdziałania z członkiem zarządu spółki kapitałowej lub ze współnikiem spółki osobowej. Co więcej, Sąd określił taki rodzaj reprezentacji mianem „prokury łącznej niewłaściwej”, do której można stosować (odpowiednio) przepisy regulujące prokurę łączną. Wskazane tutaj orzeczenie spotkało się z krytyką w piśmiennictwie⁵¹.

Analiza stanowisk zaprezentowanych w doktrynie i orzecnictwie oraz wykładnia obowiązujących regulacji prowadzi do następujących wniosków. Zgodnie z art. 109⁴ k.c. prokura łączna polega na udzieleniu prokury co najmniej dwóm osobom, z zastrzeżeniem obowiązku ich współdziałania przy reprezentowaniu mocodawcy. Nałożenie zatem na prokurenta obowiązku współdziałania z innym podmiotem niż prokurent jest czynnością *contra legem*. Trzeba bowiem przypomnieć, że na podstawie regulacji zawartej w art. 109¹ § 2 k.c. nie można wprowadzać innych, skutecznych wobec osób trzecich, ograniczeń prokury niż te, które są przewidziane w ustawie (tj. np. w art. 109⁵ k.c.)⁵². W konsekwencji, należy stwierdzić, że udzielenie tzw. prokury łącznej niewłaściwej powinno być uznane na podstawie regulacji zawartej w art. 109⁴ k.c. i 109¹ § 2 k.c. za czynność prawną sprzeczna z ustawą, czyli nieważną⁵³. Trzeba jednakże podkreślić, że jako podstawę prawną do dokonania oceny skutków udzielenia tzw. prokury łącznej niewłaściwej należałoby wskazać regulację zawartą w art. 58 § 3 k.c.⁵⁴ Na tej podstawie należy uznać,

---

⁴⁹ R. Uliasz, *Komentarz do art. 109 (4) Kodeksu cywilnego*, stan prawny na: 6.09.2010 r., LEX nr 135427, s. 3.

⁵⁰ III CZP 6/01.

⁵¹ Zob. P. Bielski, PPH 2001, nr 12, s. 43; M. Jaśkiewicz, PPH 2002, nr 3, s. 44; Z. Kuniewicz, OSP 2002, z. 4, poz. 54; W. Łukomski, MoP 2002, nr 15, s. 707.

⁵² Oczywiście należy w tym miejscu podkreślić raz jeszcze, że omawiana sytuacja nie może być mylona z reprezentacją łączną mieszaną w spółkach kapitałowych, która była wcześniej omawiana. Obowiązek współdziałania np. członka zarządu spółki z o.o. z prokurentem, na podstawie art. 205 § 1 k.s.h., jest bowiem współdziałaniem w ramach reprezentacji osoby prawnej przez jej organ (zarząd) i stanowi swoiste ograniczenie dla piastuna tego organu. Z kolei w sytuacji, gdy mocodawca mógłby ustanowić, w ramach reprezentowania go przez prokurenta, obowiązek współdziałania prokurenta z innym przedstawicielem niż prokurent (piastunem organu czy współnikiem spółki osobowej), stanowiłoby to ograniczenie właśnie dla prokurenta, i to inne niż dopuszcza ustawa.

⁵³ Art. 58 § 1 k.c.

⁵⁴ Zgodnie z którą, jeżeli nieważnością jest dotknięta tylko część czynności prawnej, czynność pozostaje w mocy co do pozostałych części, chyba że z okoliczności wynika, że bez postanowień dotkniętych nieważnością czynność nie zostałaby dokonana.

że w przypadku, gdy mocodawca udzielił prokury, zastrzegając, że prokurent może wykonywać swoje umocowanie jedynie w taki sposób, że do skuteczności działania w imieniu mocodawcy musi on współdziałać z innym podmiotem niż prokurent⁵⁵, nieważnością jest dotknięta czynność udzielenia tej prokury, lecz wyłącznie w zakresie tego zastrzeżenia. Trzeba zatem stwierdzić, że w takiej sytuacji doszło do udzielenia prokury samoistnej (samodzielnej, pojedynczej), chyba że z okoliczności wynika⁵⁶, że bez tego zastrzeżenia nie doszłoby w ogóle do udzielenia prokury. Wtedy też cała czynność prawna mocodawcy (czyli udzielenie prokury) jest nieważna.

Literatura

- Allerhand M., *Kodeks handlowy z komentarzem. T.I. Spółka jawna i spółka komandytowa*, Bielsko-Biała 1994.
- Antoszek P., *Prokura łączna niewłaściwa oraz reprezentacja mieszana w spółce kapitałowej*, PPH 2010, nr 5.
- Bielecki M., *Ograniczenia prokury*, „Monitor Prawniczy” 2007, nr 1.
- Bielski P., (glosa do uchwały SN z 27.4.2001, III CZP 6/01), PPH 2001, nr 12.
- Bilewska K., Jastrzębski J., *Członek zarządu jako pełnomocnik spółki z o.o. Glosa do uchwały SN z dnia 23 sierpnia 2006 r., III CZP 68/06*, Glosa 2007, nr 5.
- Borkowski M., *Reprezentacja spółki z ograniczoną odpowiedzialnością*, Warszawa 2009.
- Brol J., *Spółki prawa handlowego*, Warszawa 1993.
- Buchenfeld A., *Prokura łączna nieprawidłowa – wybrane zagadnienia*, „Palestra” 2003, z. 5–6.
- Bugajna-Sporczyk D., *Prokura łączna i samoistna w spółce kapitałowej*, „Prawo Spółek” 1997, nr 7–8.
- Chomiuk M., *Zakres prawa reprezentacji członka zarządu spółki z o.o. działającego łącznie z prokurentem*, PPH 2009, nr 12.
- Dąbek-Krajewska K., *Pojęcie reprezentacji w spółce cywilnej*, „Rejent” 1998, nr 6.
- Fabian J., *Pełnomocnictwo*, Warszawa 1963.
- Gburzyńska A., *Reprezentacja spółek kapitałowych*, Warszawa 1997.
- Herbet A., *Mieszana reprezentacja łączna w spółce kapitałowej a zakres umocowania prokurenta*, NPN 2004.
- Jaśkiewicz M., (glosa do uchwały SN z 27.4.2001, III CZP 6/01), PPH 2002.
- Jędrzejewska A., *Zagadnienia konstrukcyjne spółek osobowych-członkostwo*, PPH 1994, nr 2.
- Kaczor S., *Skutki zawarcia umowy o pracę z członkiem zarządu spółki kapitałowej z naruszeniem zasad reprezentacji spółki*, PPH 2005, nr 7.
- Kasprzyk M., *Prokura*, Kraków 1999.
- Kidyba A., *Jeszcze o reprezentacji łącznej*, [w:] M. Modrzejewska, *Prawo handlowe XXI wieku. Czas stabilizacji, ewolucji czy rewolucji. Księga jubileuszowa Profesora Józefa Okolskiego*, Warszawa 2010.
- Kidyba A., *Kodeks spółek handlowych. Objaśnienia*, Kraków 2001.
- Kidyba A., *Komentarz bieżący do art. 29 kodeksu spółek handlowych*, Stan prawny na dzień: 30.09.2010, LEX/el. 2010.

⁵⁵ Przykładowo, z członkiem organu spółki kapitałowej czy współnikiem spółki osobowej.

⁵⁶ Albo jeśli wykaże to mocodawca.

- Kidyba A., *Nowe rozwiązania kodeksu cywilnego dotyczące prokury*, [w:] A. Korobowicz (red.), *Państwo. Prawo. Myśl prawnicza. Prace dedykowane Profesorowi Grzegorzowi Leopoldowi Seidlerowi w dziewięćdziesiątą rocznicę urodzin*, Lublin 2003.
- Kidyba A., *Prawo handlowe*, Warszawa 2002.
- Kidyba A., *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Komentarz*, Warszawa 2002.
- Kondek J.M., *Glosa do uchwały SN z dnia 23 sierpnia 2006 r., III CZP 68/06*, PiP 2009, z. 12.
- Kopaczyńska-Pieczniak K., *Komentarz do art. 109 (4) Kodeksu cywilnego*, stan prawny na: 1.06.2012, LEX nr 134762.
- Kuniewicz Z. (glosa do uchwały SN z 27.4.2001, III CZP 6/01), OSP 2002, z. 4, poz. 54.
- Kuniewicz Z., *O kontrowersjach związanych z reprezentacją spółek kapitałowych na podstawie art. 203 i 374 kodeksu handlowego*, PS 1996, nr 11–12.
- Kuniewicz Z., *Współdziałanie prokurenta z członkiem zarządu spółki kapitałowej*, „Przegląd Sądowy” 1998, nr 6.
- Kurnicki T., *Przedstawicielstwo spółki kapitałowej przy dokonywaniu czynności prawnych*, „Prawo Spółek” 2009, nr 1.
- Kuropatwiński J., *Dopuszczalność zróżnicowania sposobu reprezentacji spółki z o.o.*, „Prawo Spółek” 1998, nr 10.
- Łukomski W. (glosa do uchwały SN z 27.4.2001, III CZP 6/01), MoP 2002, nr 15.
- Machalski S., *Stanowisko prokurenta według k.p.c., z uwzględnieniem prawa upadłościowego*, PPH 1936, nr 2.
- Moskwa L., *Prokura w prawie niemieckim*, „Studia Prawnicze” 1991, z. 2.
- Naworski J.P., *Reprezentacja spółek kapitałowych*, PPH 1997, nr 3.
- Nowak M.J., Olech Z., *Zakres przedmiotowy prokury*, „Prawo Spółek” 2009, nr 5.
- Pabis R., w: Bieniak J., Bieniak M., Nita-Jagielski G., Oplustil K., Pabis R., Rachwał A., Spyra M., Suliński G., Tofel M., Zawłocki R., *KSH. Komentarz*, Warszawa 2011.
- Pazdan M., *O rolach, w jakich może występować prokurent przy dokonywaniu czynności prawnych*, „Rejent” 2003.
- Płonka E., *Mechanizm łączenia skutków działań prawnych z osobami prawnymi na przykładzie spółek kapitałowych*, Wrocław 1994.
- Poroś K., *Prawo reprezentowania spółki jawnej*, [w:] A. Witosz (red.), *Prawa i obowiązki współników w spółce, spółdzielni europejskiej i spółce europejskiej*, Katowice 2012.
- Rachwał A., w: Włodyka S. (red.), *System prawa handlowego*, t. 2A, Warszawa 2008.
- Rzetecka-Gil A., *Glosa do uchwały SN z dnia 23 sierpnia 2006 r., III CZP 68/06*, Glosa 2007, nr 5.
- Siemiątkowski T., *Prokura w spółkach prawa handlowego*, Warszawa 1999.
- Siemiątkowski T., Potrzyszcz R., *Komentarz do Kodeksu spółek handlowych. Spółki osobowe*, Warszawa 2001.
- Uliasz R., *Komentarz do art. 109 (4) Kodeksu cywilnego*, stan prawny na: 6.09.2010 r., LEX nr 135427.
- Wiśniewski A.W., *Prawo o spółkach. Podręcznik praktyczny*, t. II, Warszawa 1991.

Orzecznictwo

- Uchwała SN z 23 sierpnia 2006 r., III CZP 68/06.
- Uchwała SN z 24 października 1996 r., III CZP 112/96.
- Uchwała SN z 27 kwietnia 2001 r., III CZP 6/01.
- Uchwała SN z dnia 30 maja 2008 r., III CZP 43/08, OSNC 2009, nr 7–8, poz. 93.
- Wyrok SN z dnia 27 listopada 2007 r., IV CSK 263/07.
- Wyrok SN z dnia 29 listopada 2007 r., CSK 169/07.

REPRESENTATION OF AN ENTREPRENEUR IN A JOINT WAY – JOINT COMMERCIAL PROXY VS. MIXED JOINT REPRESENTATION (CHOSEN ASPECTS)

Summary: A joint representation is based on the cooperation of at least two entities within the representation of a principal. A joint representation might be both in the “pure” form, when sources of authority are homogeneous and “mixed” when sources of authority are not homogeneous. A joint commercial proxy, which is one of the types of joint representation, can be only the “right one”. It means that the Civil Code regulates the essence of a joint commercial proxy and it should be defined only as the cooperation of at least two holders of a commercial proxy on behalf of a principal. On the basis of the provisions envisaged in the Commercial Companies Code, when there is a joint representation and cooperation between a holder of a commercial proxy and (e.g.) a partner, the representation should be named as the “mixed” (“combined”) joint representation.

Keywords: “pure” joint representation, “mixed” (“combined”) joint representation, joint commercial proxy, “improper” (“inappropriate”) joint commercial proxy.